

DE HEILIGE RETORIEK VAN MACHT

KLIMAATRELIGIE EN DE NIEUWE POLITIEKE THEOLOGIE

Ömer F. Gürlesin

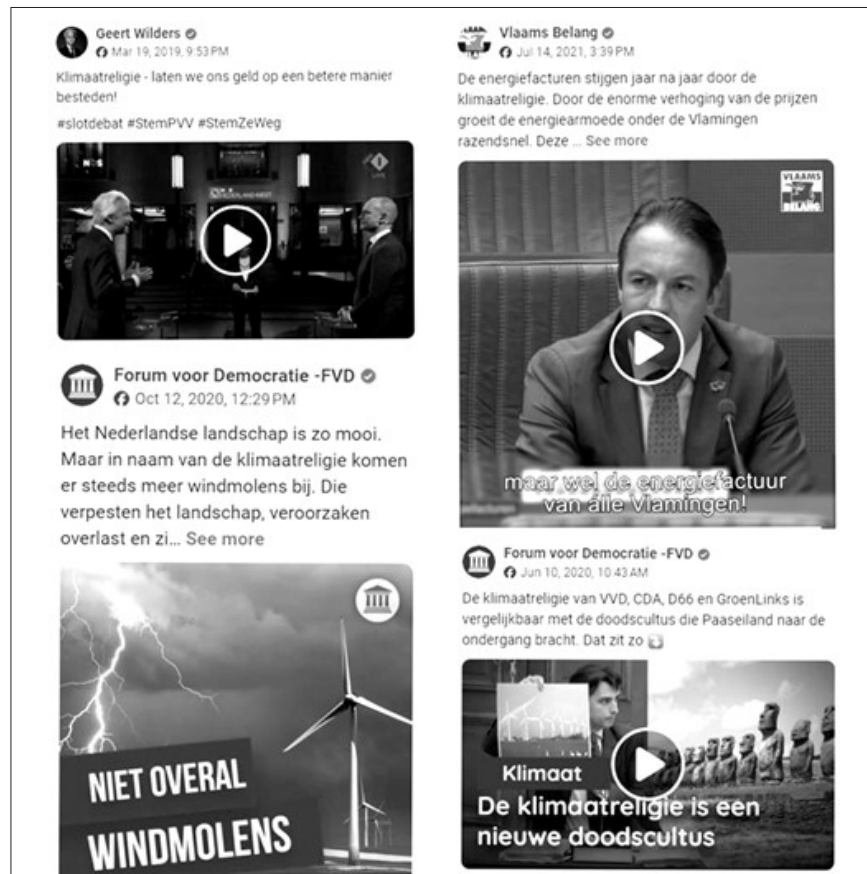
https://doi.org/10.56675/9789403888224_11

Op 18 maart 2025 nam het nieuw aangestelde hoofd van het *U.S. Environmental Protection Agency* (EPA) een agressieve houding aan tegenover klimaatbeleid, dat hij omschreef als onderdeel van de “sacred grail of climate religion” (de heilige graal van de klimaatreligie).¹ In Nederland duikt een vergelijkbaar idee op in de term klimaatreligie, waarmee klimaatbeleid wordt neergezet als een star geloofssysteem in plaats van als een wetenschappelijke noodzaak. Terwijl ik in mijn eerdere onderzoek onderzocht hoe milieuactivisten religieuze thema’s gebruiken om hun zaak als een morele plicht te presenteren,² richt deze analyse zich op een andere verschuiving: hoe critici van klimaatbeleid religieuze taal inzetten om milieumaatregelen te delegitimeren.

¹ NRC, “Amerikaans Milieuagentschap Wil de Bestaande Klimaat- En Milieuwetten Terugdraaien”, geraadpleegd op 6 november, 2025, <https://www.nrc.nl/nieuws/2025/03/17/nieuwe-missie-van-het-milieuagentschap-in-de-vs-afschaffing-van-de-groene-oplichterij-a4886656>.

² Ömer F. Gürlesin, “Extinction Rebellion Netherlands: Dutch Climate Activism Tweets (2020-2023)”, *Zenodo*, 3 oktober 2024, <https://doi.org/10.5281/zenodo.13884383>.

werd bekeken. In dit bericht bekritiseerde de partij gevestigde politieke partij- en zoals VVD, CDA, D66 en GroenLinks omdat zij volgens FVD een “klimaatreligie” zouden promoten.⁴

Afbeelding 3: Voorbeelden van het discours rond “klimaatreligie” op Facebook.

⁴ “Facebook”, geraadpleegd op 6 november 2025, <https://www.facebook.com/forumvoordemocratie/videos/384431485861438/>.

Op vergelijkbare wijze verweven Vlaams Belang⁵ en andere radicaal rechtse stemmen het begrip *klimaatreligie* in een bredere anti-elitaire en anti-globaliseringsretoriek. Daarbij worden klimaatmaatregelen voorgesteld als ideologische instrumenten voor sociale controle in plaats van als wetenschappelijk onderbouwde oplossingen. Veel van deze berichten richten zich ook op jonge activisten — in het bijzonder op Greta Thunberg — waarbij hun vurige inzet wordt neergezet als religieus fanatisme in plaats van als rationele bezorgdheid om het milieu.

Een andere opvallende figuur binnen deze groeiende trend van de jaren 2020 is Geert Wilders. Bekend om zijn uitgesproken nationalistische en islamofobe retoriek, gebruikt hij de term *klimaatreligie* om klimaatbeleid te bekritisieren als een elitaire overschrijding die de democratie ondermijnt. Door groene maatregelen te vergelijken met *religieus dogma*⁶ betoogt hij dat deze het publieke debat verstikken en een onvoorwaardelijke gehoorzaamheid afdwingen — vergelijkbaar met de religieuze instellingen waartegen hij zich al jarenlang verzet. In tegenstelling tot christelijk-conservatieve partijen zoals de SGP of het CDA, die hun beleid baseren op religieuze principes, behoort Wilders tot een seculier-nationalistische traditie. Op vergelijkbare wijze verzet Thierry Baudet van Forum voor Democratie zich tegen klimaatbeleid vanuit een populistisch perspectief, maar hij verwijst daarbij vaak naar culturele begrippen zoals de joods-christelijke beschaving en het westerse erfgoed. Zo wordt milieubeleid in zijn retoriek neergezet als een bedreiging voor de Europese identiteit, eerder dan als een theologische kwestie.

Zelfs in een grotendeels seculiere samenleving kan religieuze taal fungeren als een krachtige metafoor. Dit suggereert dat, ondanks de neergang van institutionele religie, er nog steeds een diepgewortelde culturele neiging bestaat om religieuze beeldspraak te gebruiken om ideologische conflicten te duiden. In 2023 — een cruciaal verkiezingsjaar in Nederland — domineerden Geert Wilders en radicaal rechtse partijen het klimaatdebat. Zij wisten het discours met succes te verschuiven van wetenschappelijke urgentie naar scepsis en verzet. De opkomst van hashtags als #klimaathysterie (41.014 keer), #klimaatwaan

⁵ “Facebook”, geraadpleegd op 6 november 2025, https://www.facebook.com/vlbelang/?locale=nl_NL.

⁶ “Video | Facebook”, geraadpleegd op 6 november 2025, <https://www.facebook.com/watch/?v=649371458830370>.

Stemzewing climatechange
 Environment Milieu CleanEnergy
 ExtinctionRebellion A12 sustainability klimaatthoax
 renewables klimaatrechtvaardigheid
 Nederland telegraaf premium SolarPower
 zonnepanelen
 StopFossieleSubsidies klimaatverandering
 klimaatactivisten solar stikstof
klimaathysterie
 energietransitie Energy D66 KlimaatCrisis solarenergy
 klimaatmars klimaatgekkies
 electricity

Deze boodschap vond brede weerklank, vooral onder kiezers die gefrustreerd waren over milieuregels en vermeende overheidsbemoeienis. De verkiezingsuitslag van 2023⁷ bezegelde dit succes: de PVV kwam naar voren als de grootste partij, en rechts-populistische bewegingen verwierpen een ongekende invloed. Als een bepalende kracht binnen de regering bevindt de retoriek van Wilders zich niet langer aan de zijlijn, maar vormt zij nu een centrale invloed in het Nederlandse beleidsdebat — een duidelijke illustratie van de groeiende impact van het discours rond de klimaatreligie.

194

Economische zorgen spelen hierin een centrale rol, aangezien rechts-populistische actoren klimaatbeleid rechtstreeks verbinden met stijgende energiekosten en financiële onzekerheid. Virale berichten benadrukken vaak slogans als ‘Energiefacturen stijgen jaar na jaar door de klimaatreligie’,⁸ waarmee milieumaatregelen worden neergezet als elitaire opgelegde lasten die onevenredig zwaar drukken op gewone burgers. Deze retoriek creëert een gemeenschappelijke vijand door wetenschappers, beleidsmakers en progressieve leiders af te schilderen als een wereldvreemde elite die een quasi-religieus milieudogma oplegt aan de samenleving. In landen als Duitsland, Frankrijk en de Verenigde Staten worden vergelijkbare termen gebruikt – zoals *Klimadogma* of *Green New Deal cult*⁹ – om klimaatactie te delegitimeren. Door complexe klimaatmaatregelen te reduceren tot morele en ideologische strijdpunten, weten populistische leiders handig in te spelen op publieke frustratie, waardoor anti-groene sentimenten een blijvend krachtige factor vormen binnen het mondiale politieke discours.

8 Vlaams Belang (@vbelang), “De energiefacturen stijgen jaar na jaar door de klimaatreligie. Door de enorme verhoging van de prijzen groeit de energiearmoede onder de Vlamingen razendsnel. Deze klimaatwaanzin moet stoppen! Vlaams parlementslid @SamvanRooy1 #VlaParl”, X, 14 juli 2021, <https://x.com/vbelang/status/141533550107340809>.

CHRISTELIJKE VOCABULARIA IN HET KLIMAATDISCOURS

Nederland – vormt een veelzeggende casestudy van hoe taal politieke debatten kunnen hervormen. Uit de analyse van berichten en interactiepatronen blijkt dat deze term niet slechts een taalkundige curiositeit is, maar een doelbewust retorisch instrument. Voornamelijk gebruikt door ultranationalistische en seculiere rechts-populisten dient *klimaatreligie* om het gangbare klimaatbeleid te delegitimeren door het te presenteren als een vorm van irrationeel, dogmatisch geloof. Vooruitkijkend zijn de implicaties van dit discours aanzienlijk. Naarmate milieuproblemen verergeren en de politieke polarisatie toeneemt, dreigt de vermenging van klimaatactivisme met een “religieus” kader het constructieve debat te ondermijnen en noodzakelijke beleidsmaatregelen te vertragen. Voor wetenschappers, beleidsmakers en activisten is het begrijpen van deze linguïstische strategie essentieel om tegenverhalen te ontwikkelen die ruimte bieden aan uiteenlopende perspectieven, maar tegelijk streven naar een geïnformeerd en constructief klimaatdebat.¹⁰

Bronnen

“2023 Dutch general election”. Wikipedia. Geraadpleegd op 30 oktober 2025, https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=2023_Dutch_general_election&oldid=1319511201.

“Facebook”. Geraadpleegd op 6 november 2025, <https://www.facebook.com/forumvoordemocratie/videos/384431485861438/>.

“Facebook”. Geraadpleegd op 6 november 2025, https://www.facebook.com/vlbelang/?locale=nl_NL.

“Video | Facebook”. Geraadpleegd op 6 november 2025, <https://www.facebook.com/watch/?v=649371458830370>.

¹⁰ Deze bijdrage is op 20 maart 2025 in het Engels verschenen als blog op: <https://www.religionclimate.org/nl/blog/research-findings-5/the-sacred-rhetoric-of-power-30>.

Fox News. “Judge Jeanine: This Is Bad News for the Green New Deal Cult”. 22 november 2023, YouTube-video, 4:33, <https://www.youtube.com/watch?v=LXgLRCCnOMw>.

Gürlesin, Ö.F. “Extinction Rebellion Netherlands: Dutch Climate Activism Tweets (2020-2023)”. *Zenodo*. 3 oktober 2024, <https://doi.org/10.5281/zenodo.13884383>.

Haluza-DeLay, R. “Religion and Climate Change: Varieties in Viewpoints and Practices”. *WIREs Climate Change* 5, no. 2 (2014): 261–79, <https://doi.org/10.1002/wcc.268>.

NRC. “Amerikaans Milieuagentschap Wil de Bestaande Klimaat- En Milieuwetten Terugdraaien”. Geraadpleegd op 6 november 2025, <https://www.nrc.nl/nieuws/2025/03/17/nieuwe-missie-van-het-milieuagentschap-in-de-vs-afschaffing-van-de-groene-oplichterij-a4886656>.

Vlaams Belang (@vlbelang). “De energiefacturen stijgen jaar na jaar door de klimaatreligie. Door de enorme verhoging van de prijzen groeit de energiemoeie onder de Vlamingen razendsnel. Deze klimaatwaan moet stoppen! Vlaams parlementslid @SamvanRooy1 #VlaParl”. X. 14 juli 2021, <https://x.com/vlbelang/status/1415333550107340809>.